

CONCIO XIX.

DE DOMINICA QUINQUAGESIMÆ

THEMA

Si linguis hominum loquar et angelorum : charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam : et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum, etc. *I Cor. XIII, v. 1.*

SYNOPSIS

Ignorantiam bonorum verorum omnium malorum radicem esse, ex perversis hominum iudiciis patescit. Eloquentiam multis parasangis a charitate superari. Concionatores male vitæ et exempli sonantibus campanis assimilantur. Charitati omnem sapientiam, omnem scientiam cedere, ut quæ sola signum sit, quo filii Dei agnoscimus. A majore ad minus deinde probatur, temporalia bona sine charitate prorsus nil esse : ubi divites et pauperes pomis diversis conferuntur. Charitatem quoque actus omnes heroicis per se relinquere. Deinde impulsu quorundam objecto diluitur. Quid sit, et quibus nobis cognoscatur charitas. Cujus principium et finis est ipse Deus. Quomodo eadem charitas sese suis effectibus evidenter prodant et probet, qui sunt, bene agere et mala pati. Tandem ad charitatis studium serio invitatur, et incitatur.

Altera concionis pars reddit rationem cur Ecclesia hoc die nobis tantopere commendat charitatem ; ut scilicet fures, qui illam nobis auferre conantur aut vitemus aut tollamus. Qui vero illi furunculæ sint, jucundissima indicat parabola filius cujusdam nobilis (quæ est hominis anima), quem quinque diversi proci, id est, sensus externi, matrimonio sibi jungi cupiunt, quod illa spreto regis filii commu-

bio sequitur, præter et contra matris voluntatem. Denique auctoritatis tum sacris tum profanis in chorearum lasciviam invehitur auctor.

Apostolus tamquam medicus peritissimus plagas animorum nostrorum curaturus, non tam varios multiplicesque dolores nostros considerat, quam ad ipsam radicem morbi, unde languores omnes nascuntur, medicamentum adhibet. Quænam est radix morborum ægritudinumque nostrarum ? Non alia quam crassa quænam ignorantia, vel potius cæcitas, quæ pluris facinus minoræ, quam majora bona. Bona animi tantum bonis corporis præstare, quantum animus præstat corpori, extra controversiam est. Videmus tamen quotidie homines omnium generum, ætatum, sexuum, conditionum pro bonis corporis, vel acquirendis, vel conservandis nihil non facere : de bonis animi majorem partem hominum fere nihil curare. Rursum inter ipsa animi bona, cum quedam sint speciosa, sed inania, si sola sint, ut eloquia et sapientia : quædam optima et utilissima, ut charitas, humilitas, castitas, virtutes ceteræ : videmus homines priora bona, bona apparentia, sed non existentia, floribus, quam fructibus, similiora, maximo studio consecrari, posteriora, quæ vera et solida sunt bona, et ad illud bonum perducunt, abi est omne bonum, plerumque negligere. Quid

non faciunt aliqui, ut variarum linguarum peritiam acquirant ? Quos labores non sperant, quos sumptus non faciunt, quas peregrinationes non suscipiunt, ut ad eximiam eruditionem aliquam, vel in jurisprudentia, vel in arte medicinæ vel in ipsa philosophia aliquando perveniant ? At ut charitate et gratia Dei, quæ nihil in hoc mundo salubrius et pretiosius habere possumus, excellant, non solum plerique nihil faciunt, sed ne cogitant quidem unquam aliquid facere. Certe si interrogarem multos eorum, qui hic adsunt, an cupiant excellere sapientia, non dubito quin responderent, cupimus et vehementer. Si rursum quererem, an cupiant excellere charitate, fortes dicerent, si verum vellent dicere : sane nunquam cogitavimus, an velimus excellere charitate. Quot sunt præterea, qui non parcent frigori, nec vigiliis, atque ad multam noctem legunt Aristotelem, vel Ciceronem, vel etiam Augustinum et Hieronymum, ut docti et eruditi evadant, quibus fortasse nunquam persuaderemus, ut totidem horas, si non semper, saltem aliquando, consumerent in oratione, ut ignem charitatis in suis pectoribus magis accenderent ? Et tamen certo scimus, solam charitatem aurum esse ignitum, quo emittitur regnum cælorum : sapientiam et eloquentiam, si a charitate sejungantur, non prodesse, sed obesse. Istam igitur tam periculosam et perniciosam plagam cæcitas, quæ nos ut pueri cupimus magis nuges et poma, quam aurum et gemmas, parva magnis corporalia spiritualibus, temporalia sempiternis anteponimus, apostolus curare volens, ostendit hodie, nihil penitus esse, quod cum caritate comparari possit, non eloquentiam, non sapientiam, non opera alioqui heroica et illustria. Atque eloquentiam quidem audite, quibus verbis præ charitate deprimat, atque dejiciat, et semper mementote apostolum esse, qui loquitur, raptum usque ad tertium cælum, cui tuto et sine ullo metu fidem adhibere possumus : *Si linguis, inquit, hominum loquar et angelorum ; charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens.* Primum non ait, Si lingua hebraica, græca, latina aut aliqua alia, sed si linguis hominum, hoc est, si omni genere linguarum, quibus toto orbe homines utuntur, neque id solum, sed etiam si omnibus linguis omnium angelorum, qui verbis non corporeis, sed spiritalibus conceptiones et cogitationes exprimunt suas, et sine ulla

comparatione multo clarius, celerius, efficacius, dulcius loquuntur, quam homines : si, inquam, his omnibus linguis ego unus disertissime, ornatissime, suavissime, efficacissime loquar, ita ut quicquid velim facile persuadeam, admirationi et stupori sim omnibus, miraculum orbis, et Deus quidam inter homines esse videar ; si charitas absit, nihil sum aliud quam æs resonans aut cymbalum tinniens.

Quid est æs resonans ? Monstrum admirabile, simul surdum et loquax, quæ nunquam vidit hominem ab infantia surdum et non mutum ? An portentum non esset, videre hominem, qui nihil unquam andivisset et tamen semper loqueretur ? Tale monstrum est campana surdissima et loquacissima : loquitur aliis, vocat ad conciones, ad lectiones, ad arma ; et tamen ipsa non audit seipsam, nec intelligit quod loquitur, et ne semel quidem descenderet ad orationem audiendam. Tale monstrum sunt omnes concionatores, qui excellent eloquentia, sed non charitate : loquuntur aliis, sed non sibi : stant in loco sublimi, clamant e suggestu, tanquam campanæ ex turribus, et ipsimet nihil aliud faciunt, nec intelligunt, similes sunt fistulis, quæ nihil habent præter vocem, quod aliquando Demosteni Æschines objecit : totum enim corpus earum nihil est aliud, quam collum : tolle vocem, nihil valent : tolle collum, nihil sunt. Quid præterea habet æs resonans ? Sonitum inane, terret, sed non lædit, quando bombardæ sine globo tormentario solo pulvere onerata disploditur, edit sonitum maximum, sed interim moenia et turres non cadunt : ita prorsus qui sine spiritu, sine effectu, sine charitate concionantur, ferunt quidem audientium aures sonitu verborum ; sed nequam dejiciunt turres vitiorum. Itaque eloquentia, vel cum charitate conjungenda est vel nihil valet.

Sed parum esset, si sola eloquentia, et non etiam sapientia sine charitate esset inanis : ideoque ulterius pergit apostolus, et ait, *Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam : etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam ; charitatem autem non habuero, nihil sum.* Vide, quo paulatim ascendit et omnia subjicit caritati. *Si habuero, inquit, prophetiam, hoc est donum prævidendi futura, vel donum explicandi scripturas, juxta illud apostoli Petri : Omnis propheta Scripturæ propria interpretatione*

non fit : vel etiam utrumque neque id solum, sed etiam *Noverim mysteria omnia* hoc est, non solum spiritus propheticus aliqua mysteria futura prævideam, sed omnia, quicquid Deus unquam facturus est; vel non solum possim aliquam partem scripturarum exponere, sed omnia mysteria quamvis abdita et recondita : neque scripturarum dumtaxat cognitionem habeam, sed *Omnes* præterea *Scientiam*, tam divinam, quam humanam quantum Salomon et Moyses, omnes prophetæ, omnesque Angeli habuerunt; addo etiam tantam fidem, ut signa et prodigia edere, atque adeo montes solo verbo, atque imperio transferre possem; si hæc omnia mihi uni suppetant, et sola charitas non suppetat, non dico parum sum, sed nihil penitus sum. Quamobrem? Quia omnia ista sine charitate mortua sunt. Accipe hominem aliquem procerum, pulchrum, robustum, sanum, vestitum serico, ornatum auro, et gemmis, cujus manus, pedes, oculi, totum corpus, omnia membra, omnes partes summam inter se proportionem habeant; denique Sampsonem fortissem, Salomone sapientissem, Absalone pulchrissem, Augustino felicissem: quid, quæso, erit, si animam tolles? Certe nihil erit. Nam nec homo dici poterit, sed statua potius vel simulacrum mutum: imo minus quam simulacrum: simulacrum enim super pedes suos stare potest, nec se aut alia facile corrumpit. At homo mortuus stare non potest, et semper foetet, et magis ac magis ad corruptionem tendit, donec tandem in modicum cinerem convertatur. Ad eundem modum, si quis abundet omnibus donis spiritalibus, dono linguarum, spiritu prophetiæ, gratia sanctorum, et charitas desit, quæ est vita virtutum et donorum, ille coram Deo mortuus est, nihil est. Quemadmodum enim, ut Chrysostomus annotavit, non agnoscimus, nos regem ad sericum, vel aurum vel argentum, sed ad purpuram: ita Deus non agnoscit filios suos electos ad prophetiam, ad sapientiam, ad fidem mortuam, ad miracula, quæ etiam non filii communia esse possunt; sed ad vestem illam nuptialem et purpuream charitatis, qua insignimur, cum hæredes regni cælestis per Christum institimur.

Quod si dona ista sublimia et spiritualia sine charitate mortua sunt, quid tandem de terrenis et fluxis bonis judicandum est? Dicit aliquis: Ego sum ex illustri familia,

habeo tot famulos, tot equos, tot genera vestium, tot beneficia, tot possessiones, mensam semper opiparam, non subsam alicui, facio quod volo. Et ego securus affirmo si cum his omnibus charitatem non habet, nihil est; et si absque charitate migrat, *Mellus erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Mallem enim in aliquo sordidissimo stabulo mancipium abjectissimum et vilissimum esse et charitate præditum inveniri, quam primus et nobilissimus omnium hominum absque charitate. Totum enim tempus, quo hic vivimus, vix est unus dies nostræ veræ vitæ, quæ non diuturna sed æterna in alio sæculo futura est. Et quid prodest, obsecro, esse hic primum et nobilissimum ad unum diem, et postea ultimum et vilissimum et infelicissimum in æternum? Ille qui est primus, nobilissimus, divitissimus, pulcherrimus, sed absque charitate, similis est pomis coctis sub cineribus, quæ exterius videntur pulcherrima, et optime rubent, exhibent suavem odorem; sed intus habent vermem, qui omnia consumit. Qui vero est abjectissimus, vilissimus, pauperissimus, sed cum charitate et gratia Dei, similis est pomis coctis sub cineribus, quæ exterius quidem videntur horrida et deformia; sed tolle corticem, et invenies rem optimam et suavissimam. Ita prorsus, auditores, multos videbitis nobiles, divites, formosos, qui quasi poma pulcherrima, eminent in ramis arborum, sed cum tempore mortis coligantur, et cortex auferatur, invenitur vermis peccati, invenitur anima fetida, plena superbia, ambitione, invidentia, odiis, amoribus pravis: denique ad mensam Domini non inferuntur, sed in sterquilinum gehennæ subitus Tartareis projiciuntur. Contra vero videbitis aliquos, qualis erat Lazarus, ille mendicus, et ulceribus plenus, qui videntur quidem oculis hominum homines nihili, purgamentum hujus sæculi; et intus sunt poma cocta sub cineribus pauperatis, igne tribulationis, et cum per mortem cortex auferatur, invenitur dulcissimum pomum, invenitur anima plena charitate, plena succo, plena virtutibus, plena gaudio, plena pace, plena Spiritu sancto. Itaque statim, instruitur, et quasi conditur saccharo et melle divinæ gloriæ et mensa summi Regis manibus Angelorum inferitur. Ista est felicitas, iste est honor, ista est gloria, quam charitas parit, cujus ambitiosi esse debemus.

Sequitur, *Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero*

corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Non ignoro, D. Hieronymum in commentariis super caput quintum epistolæ ad Galatas, de hac sententia disputasse, et pro eo, quod nos legimus, *Ardeam*, ipsum legisse *Glorier*, sicut etiam in codice Græco legit ipse *καυχῶμαι* nos vero *καθησυχμαι*: sed parum refert, nam sententia fore est eadem. Certe Chrysostomus et Theodoretus, Theophylactus et cæteri Græci *καθησυχμαι* legerunt. Non solum igitur eloquentia et sapientia, sed etiam heroicis operibus major est charitas. Si distribuero, inquit, facultates meas, non aliquas tantam, ut multi faciunt, sed omnes penitus, ita ut nihil mihi retineam, si non solum mea, sed meipsum quoque pro aliis impendam, nec solum patiar me ad supplicia, ad pericula, ad mortem trahi; sed ipse me offeram, ipse me ingeram, ipse tradam corpus meum, ita ut ardeam, quo nihil sublimius in operibus cogitari potest, si charitas absit, nihil mihi prodest cum his omnibus elemosynis, et heroicis operibus, ignem æternum non evadam; sicut etiam hæretici, qui necantur et comburuntur procul dubio non evadunt. Nam ut ait B. Cyprianus: « Hæretici mori possunt, coronari non possunt, nec est mors illa fidei corona, sed pena perfidiae.

Sed dicit aliquis fortasse. Si opera bona sine charitate nihil prosunt, cum animadverto me sine charitate esse, nihil faciam, non orationi, non jejuniis, non elemosynis, non aliis bonis operibus incumbam. Non ita, auditores, sed tum maxime, cum in peccatis sumus, bonis operibus insudare debemus, ut Deum placare possimus. Opera siquidem bona, etiam sine charitate illa, de qua loquitur Apostolus, quæ filios Dei nos facit, si modo ex animo penitente et fidei profici-scantur, multum omnino juvant; Deus enim tametsi gratiam et charitatem non meritis reddit, sed donat gratis: disponit nos tamen per opera bona ad gratiæ et charitatis receptionem. Hinc Joannes Baptista peccatores hortatur, ut faciant fructus dignos penitentiam. Et Daniel regi iniquo consulit, ut elemosynis peccata sua redimat: Et Dominus per Isaiam peccatoribus dicit; *Lavamini, mundi estote: quæscite agere perverse, discite benefacere: quærite iudicium, subvertite oppresso, iudicate pupillos, defendite viduam: et venite et arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum,*

sicut nix dealbabuntur, et si fuerint rubra ut vermiculus, sicut lana alba erunt. Quod igitur Apostolus ait, non sic intelligendum est, quod opera bona sine charitate nullo modo prosint; sed si sola sint, ad meritum vitæ æternæ non prosedes. Vere enim, qui sine charitate moritur, cum omnibus suis elemosynis et jejuniis in gehennam descendit. Quare perspicuum est nihil esse nobilius et excellentius charitate, et eam omnibus rebus aliis sine ulla dubitatione antependam.

Sed quidnam est ista charitas? Quæ non ejus conditiones? Unde cognoscimus, an charitatem possideamus? Charitas, auditores optimi, non facile cognosci potest. Est enim virtus quedam, de qua philosophi nunquam locuti sunt. Nec mirum: siquidem ejus principium et finis est solus Deus. Virtutes morales labore atque industria humana acquiri possunt; ad charitatem a solo Deo infunditur. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, inquit Apostolus, *per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*: vestis quadam est charitas ita nobilis et pretiosa, ut non possit aliis manibus fieri, quam Dei summi et sapientissimi officinis. Non est opus hominum vel Angelorum. Concurrit quidem liberum arbitrium a Deo excitatum et adjuvatum, dum anima vestem istam pretiosam induit; non enim, ut Lutherani putant, ita vestitur anima charitate, ita justificatur homo, sicut vestiretur lignum aliqua quæ, quod non sentit, nec movetur, nec juvat seipsum; sed tamen vestis a solo Deo efficitur: nec vinditur proprie, sed donatur. Superat enim omne pretium. Est etiam charitas planta quedam peregrina, quæ non nascitur per se in his nostris frigidis regionibus, sed a Deo agricola prudentissimus, ex pomario paradisi in agros cordium nostrorum aliquando transponitur. Atque idcirco summa diligentia conservanda est: nihil enim facilius quam ut planta peregrinæ in aliena terra exarescant.

Itaque auctor charitatis est Deus: finis quoque verus et proprius est solus Deus. Aspice virtutes cæteras. Finis temperantiæ est cohibere concupiscentiam; finis fortitudinis, moderari iram; finis misericordiæ, tollere miseriam; finis vel obiectum (ut theologi loquuntur) fidei est veritas Dei; finis religionis, cultus Dei; finis spei, bona sempiterna; finis charitatis, Deus ipse. Deum intuetur, Deo inhæret, a Deo nascitur, in Deum terminatur, in Deo sedem ha-

bet, ubi nec fides, nec spes locum habere possunt: et quod maximum est, non solum est in Deo, sed est ipse Deus, et omnes, quos inhabitat, facit quodammodo Deos: sicut ignis quicquid apprehendit convertit in ignem, et lapis chymicus, si detur, quicquid tangit, convertit in aurum. Ita charitas Dei omnes, quos replet facit Deos. *Videte qualem charitatem dederit nobis Pater*, inquit B. Joannes, *Ut filii Dei nominemus et simus*. Et B. Petrus, *Magna, et pretiosa*, inquit, *nobis donavit, ut divinæ efficiamur consortes naturæ*.

Quæ cum ita sint, non mirum nobis videbitur, si charitatem asserui rem esse sublimiorem, quam ut a nobis perfecte cognosci possit. Sed nihilominus quædam signa sunt, quibus se prodit, quæ ab apostolo hoc loco prolixè declarantur, cum ait: *Charitas patens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, etc.* Atque imprimis quidem duobus signis, quæ sola explicare volumus, tota perfectio Christianæ vitæ continetur. Quid est proprium Christianorum? Mala pati et bene agere: reddere siquidem bonum pro bono et malum pro malo, etiam ethnici et publicani noverunt: reddere malum pro bono proprium est demonum et impiorum: at reddere bonum pro malo, sugere mel de petra oleumque de saxo durissimo, id vero proprium est Christianorum. His igitur duobus signis se charitas prodit, patientia et benignitate: mala patiendi et bene agendo. *Charitas*, inquit, *patens est, benigna est*. Vis videre, utrum charitas Dei cor tuum inhabitet: vide num sis paratus quilibet pati et agere pro gloria Dei et salute proximorum, exponere pecunias, exponere honorem, exponere vitam, contumelias pati, a voluptatibus abstinere. Nam qui diligit, omnia tolerat, ne amittat quod diligit. Pecunias amisisti? Statim incipis querere, interrogare istum, illum: curris ad ecclesias, ne forte qui invenit pastori vel ædilitate vero domino restituendas assignaverit. Vel etiam per præconem significari jubes te partem aliquam donaturum ei, qui invenit, si restituat. Ista omnia facis, quia diligis pecunias, si non dilegeres non movereris. Pari ratione avari malunt sæpe jejuna, et frigus ac nuditatem pati, quam videre cumulum pecuniarum minui. Quamobrem? Quia diligit eas. Ita igitur qui Deum diligit, omnia ferunt, omnia tolerant, omnia patiuntur, omnia vincunt, ne Deum offendant, quem diligunt. Quos demonum confictus, quæ mundi certamina, quas carnis ille-

cebras in sanctis confessoribus et Virginibus charitas non superavit? Quæ supplicia, quos cruciatus, quas mortes charitas non viciit in martyribus? Quid vero Filium Dei ad terras descendere coegit, nisi charitas? Quid eum laboribus, doloribus, tentationibus, persecutionibus exposuit, nisi charitas? Quid eum cruci affixit et in cruce continuit, nisi charitas? Nam clavos tenere non potuisse Dei filium Sampsonè fortiorem, quis dubitare potest? Ergo sola charitas invicta, patiens est, benigna est, *Fortis ut mors dilectio, dura ut infernus æmulatio, aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem*. Audi vocem amantis et omnia quasi ad certamen provocantis: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas! an periculum? an persecutio? an gladius? Sed in omnibus*, inquit, *superamus*. Quamobrem? Unde tanta fortitudo, tanta patientia? *Propter eum*, inquit, *qui dilexit nos*: charitas hoc fecit. *Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*.

Habetis igitur, auditores, quantæ sint et quam eximia laudes charitatis, et quibus signis se prodit. Reliquum est, ut omnes serio totis viribus summo studio operam demus, ut in ea proficiamus. Quis enim in hoc illustri sapientiæ domicilio frequentat gymnasia vel jurisprudentiæ, vel medicinæ, vel philosophiæ vel theologiæ, et non quotidie cogitat quomodo possit in sua facultate proficere, ut tandem cum laude ad lauream magistrerii ac doctoratus perveniat, et non cum ignominia ac dedecore rejiciatur? Schola Christi, auditores, schola charitatis est: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur?* Ille proficit in hac schola, qui augetur quotidie charitate, et in die ultimi iudicii, quando fiet examen generale, et magna illa promotio coram toto orbe et omnibus angelis Dei, nemo interrogabitur de textibus Aristotelis, nec de Aphorismis Hippocratis, nec de titulis et paragraphis Justiniani; sed omnes questiones de charitate erunt. Et nos hoc scimus, et tamen non erubescimus toto anno in hac schola versari, et nihil promovet? Sed si nos honor laurea et gloria magistrerii non movet, cur saltem virgam non timemus? Habet magister noster virgam et

optime stultos pueros punire novit, sicut scriptum est, *Virga in dorso ejus, qui indiget corde*: et cum virga non prodest, novit etiam eos de schola projicere. Cur tam multi hoc tempore exeunt de Ecclesia, fiunt Calvinistæ, fiunt Anabaptistæ, fiunt Lutherani? Nisi quia non proficiebant in schola charitatis, et ideo magister noster Christus justo iudicio eos dereliquit, et de gymnasio egredi permisit. Quare si in schola ista cum gratia et benevolentia præceptoris et nostra maxima utilitate permanere volumus, nullus dies præterire debet, in quo non saltem cogitemus de proficiendo et ad perfectionem charitatis saltem votis et suspiriis tendamus.

PARS SECUNDA

In hac posteriori parte concionis nostræ unam questionem explicare volumus: et quoniam pollicitus sum, vobis velle me diebus istis aliquid utile simul, et jucundum adferre, more prudentium medicorum, qui amaras potiones, vel saccaro, vel melle cooperiunt, questio nostra non minus habebit jucunditatis quam utilitatis. Queritur igitur, cur hodie potissimum legatur in ecclesia epistola ista, in qua laudes et præconia charitatis explicantur? Respondetur, hoc ideo fieri, quod his tribus diebus grassentur ubique latrunculi quidam perditissimi, qui infinitos homines, ac præsertim incautos adolescentes spolient thesauro charitatis. Itaque ecclesia Catholica mater nostra, cum gemitu et lacrymis proponit hodie in evangelio dominicam passionem. In epistola præconium charitatis, ut omnes intelligent summa vigilantia conservandam et custodiendam hoc tempore charitatem, tum propter eum, qui dilexit nos usque ad mortem, et mortem crucis; tum propter ipsum bonum excellentissimum et pentus singulare charitatis.

Qui sunt igitur latrunculi illi pessimi, ut vel ab eis caveamus, vel eos comprehendamus, et in patibulo suspendamus? Parabola quædam brevis rem totam vobis explicabit. Erat quondam femina quædam prudentissima, cui nata erat unica filia, tam eximia pulchritudinis, ut nemo eam videret, quin statim ejus amore raperetur. Crevit postmodum puella, et simul crevit matris sollicitudo. Nam cum virgo jam nubilis esset, vehementer angebatur mater, ut adolescentem ingenuum et probum inveniret, cui eam

tuto in matrimonio collocaret. Interim vero dum illa fluctibus cogitationum dies et noctes agitaretur, ecce adsunt quinque fratres, quos quidem iidem parentes genuerant, sed ipsi omnino diversa studia secuti fuerant. Nam primogenitus erat leno; secundus coquus; tertius unguentarius; quartus symphoniacus; postremus politissimus, et pulcherrimus erat pictor. Isti igitur quinque fratres cum eam puellam misere depellerent, sed leno præsertim et coquusculi seorsim matrem ejus conveniunt, et laudes sue artis explicant, virginem sibi in matrimonium dari petunt. Primus leno, Ego, inquit, filiam tuam toto tempore vitæ suæ lætissime vivere faciam, ducam in varias civitates, omnes tabernas mecum visitabit, non erit domus ubi ducantur choreæ, quin ipsa primis vocetur: denique voluptates omnes, qua ars mea promittere potest, quæ multæ sunt et magnæ, filię tuæ, uxori, ut spero, meæ ego promitto. Intravit deinde coquus. Ego, inquit, in coquinis habito magnorum virorum, omnia genera epularum coquere et condire novi; nec solum cibos, sed etiam vina condio, quocirca et coquina et cella vinaria in mea est potestate: utoro vero ista prudentia, ut semper meliores partes, tam in epulis, quam in vino mihi accipiam. Audivi enim magistrum meum sæpe dicentem, stultos esse coquos, qui meliores bolos ad mensam domini portari sinerent. Itaque filia tua mecum optime et jucundissime habitabit; habebit semper opipara prandia et lautas cœnas: vel si voluerit, totus dies erit prandium vel cœna. Isto exeunte, repente adit unguentarius: Domus mea, inquit, officina est pigmentorum atque aromatum, omnia spirant suavissimos odores, ut non tam domus privati hominis quam templum vel sacrarium aliquid odoribus plenum esse videatur. Quocirca filia tua, quæ procul dubio more ceterarum foeminarum unguentis et odoratis aquis valde delectatur, nusquam melius, quam domi meæ erit, ibi vestes, sudaria, chirothecas, mappas, breviter omnia suaviter olentia habebit. Post unguentarium secutus est symphoniacus, qui et ipse artem suam jactans: Domus mea, inquit, semper personat vocibus musicorum, nunc ludimus fistulis, nunc cytharis, nunc vero organis, nunc omnibus simul musicis instrumentis: nunc vocibus carmina lasciva, tenerosque amores concentu suavissimo decantamus. Quare filia tua, si mihi, ut spero, uxor contingat, se

beatam dicere poterit, et non tam in terra, quam in celo, atque adeo in paradiso deliciarum habitare putabit. Postremus adfuit pictor: Et quis, inquit, magis filiam tuam oblectare poterit, quam ego, qui non solum faciem ejus sibiio cerussaque depingam, ut omnium oculis formosissima videatur, sed etiam totum orbem meo penicillo ante ejus oculos adducam, ibi videbit prata floribus quasi depicta: ibi flumina, et lacus et varios piscium lusus: ibi maria tumantia et naves fluctibus agitata: ibi montes, ibi valles, ibi silvas, ibi civitates, ibi cœlum modo serenum, modo turbatum: ibi prælia et conflictus exercituum. Denique quicquid oculis desiderare poterit, etiam seipsam et vultum suum in tabula vivis coloribus expressum cernet.

Vix aberant quinque isti proci, cum ecce statim adest legatus cujusdam potentissimi et celeberrimi imperatoris, qui matrem puellæ illius conveniens: Dominus meus, inquit, rex magnus et potens, quod scire te non dubito, unicuique filium habet, sapientissimum, optimum, pulcherrimum, quem heredem jam instituit omnium regnorum et divitiarum suarum: audivit vero habere te filiam virginem, pauperem quidem et obscuram, et filio suo nullo modo parem; sed tamen pulchram, et ingenue ac liberaliter educatam, nec non optimis moribus præditam; et quia non indiget, neque requirit filius ejus in uxore divitias aut nobilitatem, cum sit per se ditissimus et nobilissimus, et quod potissimum est, quia fama audita filia tuæ eam vehementer adamavit, me misit, ut hæc tibi significarem, cupere se ut filiam tuam filio suo in matrimonium tradas: quod si feceris, et te et ipsam in palatium regium magna celebritate introduci faciet, et vobiscum omnia sua bona, omnia regna, omnem nobilitatem, omnes titulos honoris communicabit.

His auditis, vocat mater filiam, quæ in altero secretiori cubiculo delituerat, et omnia quæ dicta fuerant attentissime audierat. Illam, inquam, vocat et tanquam nescienti exponit breviter conditionem eorum omnium qui eam in uxorem flagitabant. Quia vero puella, ut erat levior, verbis illorum fratrum, ac præsertim lenonis, qui choreas pollicitus erat, valde illecta videbatur; coepit mater, quæ sapiens erat, ut diximus, et litteras noverat, eam vehementer objurgare: Quid, inquit, tibi proderunt saltationes et choreæ illius lenonis? Quando saltaveris diu, quid

tandem habebis, nisi lassitudinem corporis et aegritudinem animi? Nescis tu pericula saltationum? Quam multe putas iverunt Virgines ad choreas, et redierunt meretrices? Ignoras quid acciderit filia Herodiadis, qua suis tripudiis causa fuit, ut lumen orbis, magis ille Joannes, qui Dominum baptizaverat, extingueretur; et ipsa postea, ut Nicephorus tradit, cum semel trajiceret flumen glacie concretum, fracta glacie cecidit in aquas ad collum; et paulo post caput ejus frigore et glacie concretum est, deinde resectum non ferro, sed glacie, etiam super ipsam glaciem saltationem lethalem exhibebat. Nescis quid sanctus Ambrosius propter eam dicat: « Saltet, inquit, sed adultera filia: quæ vero pudica est, orationem discat, non saltationem. » Quid vero cum coquo illo uncto et sordido facies? Et quid tandem habebis cum bene comederis et hiberis, nisi dolorem capitis et stomachi? Non audivisti, quam atroci supplicio puniantur in gehenna, qui gulæ dediti fuerunt? Non legis de divite illo epulone, qui tam misere ululabat, et clamabat: *Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam quia crucior in hac flamma?* Et cur putas lingua ejus tam atrociter cruciabatur, nisi quia lingua discernuntur sapes, et ille epulabatur quotidie splendide? Vis ergo tu, filia, esse tam stulta, ut propter delectationem, quæ non est longior quam sit gula tua, includas in miseriam sempiternam? Jam vero quid tibi unguentarius ille pollicetur, odores? Quid vanius odoribus? Nonne odor est fumus quidam? Certe crede mihi, filia, odores nec satiant, nec nutriunt, sed corpus et animum enervant ac debilitant, et tandem utrumque projiciunt in gehennam, quæ est cloaca et sentina quædam maxima et profundissima, quæ omnes fetores totius mundi congregari debent. Si igitur tam delicata es, ut sine odoribus vivere non possis, quomodo tunc vives in illis gravissimis et terribissimis fetoribus gebenne?

Jam de symphoniaci et pictore quid dicam, filia? Quid enim habebis posteaquam audieris concentum illum musicum, et videaris tabulatis illas depictas? Non vides ista omnia, quam cito finiuntur, et ne vestigium quidem post se relinquunt? Quin igitur potius amas filium regis, apud quem ista omnia non deerunt, et ipse vero terras et maria, et quicquid desiderare potes, non pi-

etum sed verum exhibebit. Itaque volo, filia, ut acquiescas consilio meo, et oblita penitus pictoris mendacissimi, symphoniaci levissimi, et impurissimi lenonis, in matrimonium filii regis consentias. Tunc virgo matris sermonibus permota se omnia facturam, quæ mater vellet pollicita est. Redit igitur legatus negotio follicite confecto (ut videbatur) ad regem, et statim oritur utrinque gaudium et exultatio magna, utrinque aguntur dies festi.

Sed quid interim accidit? Interea dum nuptiæ parabantur, venit dies bacchanaliorum, et nocte quadam transibant aliqui personati cum tympanis per plateas, ubi etiam erant quinque illi fratres. Tum stulta puella quasi ignem haberet in pedibus domi se continere non poterat: tandem fecit miraculum Lutherana illius sanctimonialis apostatrici, aperuit ostium, exiit foras, exiit pudorem, induit frontem meretriciam et personatos illos sequi coepit. Sed quid fecit rex? num injuriam istam pertulit? Non sane. Sed totum amorem in odium convertit et personatos illos et puellam simul extremo supplicio affecit.

Hæc est parabola. Quam quidem non dubito majorem partem vestram optime intelligere; exponam tamen, sed brevissime, ut simul intelligat tardiores, et tædio non afficiantur celeriores. Fœmina illa prudens anima est humana, quæ rationis atque intelligentiæ compos a Deo creata est: proles ejus est humana voluntas, quæ etiam cor in sanctis libris dici solet: quinque proci, quinque sensus sunt.

Sensus videndi, qui formis et coloribus delectatur, est pictor. Sensus audiendi, qui delectatur sonis et cantibus, est symphoniacus. Sensus olfaciendi, qui delectatur odoribus, est unguentarius. Sensus gustandi, qui delectatur cibis et potibus, est coquus. Sensus tangendi, qui delectatur choreis et turpibus voluptatibus, est leno. Isti sunt latroneuli, qui istis diebus maxime grassantur, quos procul dubio juvant latroneuli alii multo deteriores, quos non videmus: spiritus videlicet tartareus, spiritus fornicationis, spiritus ebrietatis, spiritus comessionis, spiritus tripudiorum, spiritus larvarum, et alii multi, quorum longum esset vel nomina recensere. Isti mirum est quantam vim habeant hoc tempore ad humanam voluntatem suis blanditiis, lenociniis, illecebris allicien-

dam. Porro rex magnus et potens, Deus Pater est, Filius regis dominus noster Jesus Christus, vere sapiens, et *speciosus forma præ filium hominum*. Legati ac nuntii sunt scriptores sancti, per quos nobis perpetuo dicitur: *Fili, præbe mihi cor tuum; Et rursum; Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo*. Et quidem humana voluntas consilio ac prudentia rationis admonita; sensuum illecebras facile repudiat, et Dei Filium eligit in sponsum. Ita vidimus in die Natalis Domini, in festo trium regum, in celebritate purificationis, multi ad confessionem et communionem accesserunt, et quasi arham hujus sancti et felicitis matrimonii susceperunt. Sed quid? Veniunt dies bacchanaliorum, et *Stultus, ut luna mutatur*, perdita ista puella cordis humani contineri non potest, currit post latroneulos, explorat diligenter ubi saltatur, ubi potatur, ubi cantatur, ubi tympano et fistulis luditur. Et Deus noster, qui est Deus zelotes injuriam istam ferre non potest et sponsum ac latroneulos, hoc est, cor et corpus perdit in gehennam. Non est diu, quod audivimus aliquos hoc ipso anno ebrios factos, repente obisse: quo ierint nescimus. Hoc unum scimus, quod apostolus monet, ebrios regnum Dei non possidere. Non licet modo per temporis angustias omnes latroneulos oratione persequi et cum eis gladio verbi Dei pugnare atque eos telis rationum et argumentorum confodere, quod sane libenter faceremus.

De choreis tantum dicam unum verbum, atque ideo potissimum, quod intelligam nonnullis non videri hoc verum malum, et sciam Lovanii esse publicas scholas, ubi docetur ars tripudiorum. Sed ego profecto, si adulterium et fornicatio est malum videre non possum, quo modo viros cum feminis tripudiare non sit malum, cum hoc ad illud maxime provocet? Audi Sanctum Job; *Pepigi fœdus, inquit, cum oculis, ut ne cogitationem quidem de virgine: et tu ibis, et saltabis cum virgine, et saltando ad libidinem te concitabis, et nihil periculi imminet?* Cur igitur sapiens monet? *Cum saltatrice ne assibus sis, ne forte pereas inefficacia illius*, nisi quia si possunt paleæ ad ignem accedere, et non comburi, et adolescens potest cum feminis tripudiare, et non ardere. Quid? Sancti viri, B. Antonius, B. Hilarion, B. Hieronymus, in solitudine habitant, jejuniis et orationibus perpetuo operam da-

bant, et vix se a spiritu fornicationis, a desideris et cogitationibus pravis defendebant; et tu ad calorem adolescentiæ addes calorem potationis, deinde ibis et ridebis, cantabis, saltabis cum puellis, et nihil mali suspicabor? Sed nolo credatis mihi. Audiamus quid veteres scriptores, tam profani, quam sacri de hæc re scriptum reliquerint. Marcus Tullius, vobis satis, ut arbitror, notus, ita turpitudinem saltationum execrabatur, ut in defensione Murenæ dixerit: « Nemo fere saltat sobrius, nisi forte insanit; et multarum deliciarum comes est extrema saltatio. » Et alio loco saltationem tanquam crimen turpissimum objecit Antonio. Erubescite igitur, Christiane, erubescite, vincetis ab Ethnico, et ab Ethnico procul dubio in iudicio condemnaberis. Ille solo naturali lumine dicere potuit, non esse saltationem, nisi ebriorum vel insanorum et tu Filius Dei, coelesti lumine illustratus, apud quem tales ineptiæ ne nominari quidem debeant, quando maxime flere debes, maxime insanis. Relinquamus, profanos. Dicas tu nobis, Ambrosi beatissime, senex reverentissime, lumen Ecclesiæ Christianæ, quid tibi de choreis et saltationibus videtur? « Merito, inquit in libro tertio de virginibus, merito inde, hoc est, ex choreis, in injuriam divinitatis proceditur: quid enim ibi verendæ potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepat? » Dicas et tu, Beatissime Hieronyme, quid sentis de choreis? « Cæterum, inquit, in libro contra Helvidium, ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyria garrat, cymbalum concrepat, quis ibi Dei timor? » Transeamus in Orientem: Consulamus quoque duos ex Patribus Græcis. Dicas nobis Græciæ ornamentorum, os vere aureum, magne Chrysostome, qui inter alias virtutes, ita laude jejuniorum excollebas, ut jejunator publicæ dicereris, dicas, quæso, nobis de conviviis et choreis sententiam tuam: « Audite, inquit in hom. 49. in Matth. Audite hæc viri, qui magnifica convivia ebrietate plena consecutami, audite, inquam, et diaboli barathrum perhorrescite: ubi saltus lascivus, ibi diabolus certe adest. Non enim ad tripudia hos pedes nobis præbuit Dens, sed ut modeste incedamus, non ut impudenter camelorum more saliamus. Quod si corpus turpe fit impudenter saliendo, quanto magis animam fœdari credendum est? His tripudiis diabolus saltat, his a dæmonum mini-

stris homines decipiuntur. » Hæc Chrysostomus. Sed audite postremo, quibus verbis magnus Basilius vir gravissimus, sanctissimus, doctissimus insaniam istam in oratione contra ebriosos deplorat: « Viri simul, inquit, et feminae communibus choreis constitutis, vinoso dæmoni traditis animis sese mutuo affectionum stimulis consueciant. Risus ab utrisque effusi sunt, cantilenæ turpes, habitus meretricii, ad petulantiam irritantes. Rides, dic mihi, et proterva te oblectatione delectas, cum lacrymas fundere oportuerit et ingemiscere ob præterita? Cantilenas canis meretricias ejectis psalmis et hymnis, quos didicisti? Moves pedes, et furiose exilis, ac infeliciter tripudias, cum genua flectere oportuerat ad orationem? » Hæc magnus Basilius. Sed relinquamus homines sanctos: audiamus quid ipse Spiritus sanctus, spiritus veritatis, qui errare non potest, per Isaiam dicat: *Citharæ, inquit, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris et opus Domini non respicitis et opera manuum ejus non consideratis.*

O miseros vos, fecit Deus opus admirabile in diebus istis, ut vobis cælum aperiret, crucem ascendit, et usque ad mortem laboravit; audistis hoc in Evangelio hodierno: Ecclesia gemit, Angeli stupent, dæmones tremunt, et vos soli, propter quos ista fiunt, in flagitiis occupati, vino somnoque sepulti, *Opus Domini non respicitis et opera manuum ejus non consideratis.* Audite sententiam iudicis nostri: *Propterea, inquit, dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino.* O si intelligeritis quam sit horrendum incidere in manus Dei viventis, quid sit, potare calicem illum amarum iræ Dei, usque ad foeces, de quo legitis in Psalmo: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.* *Quis ex vobis, inquit Isaias, habitare poterit cum igne devorante? Quis ex vobis habitabit cum arboribus sempiternis?* Si non potestis nunc ab ebrietate, a choreis, a nugis abstinere, quomodo vivas illas flammæ et acerbissimum stridorem dentium ferre poteritis? Quare vigilemus fratres, et thesaurum charitatis contra latrunculos illos diligenter custodiamus et gratiam in terris, gloriam in cælis veram et sempiternam consequemur, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XX.

DE EADEM DOMINICA QUINQUAGESIMÆ

CONTRA BACCHANALIA

THEMA

Ecce ascendimus Jerosolymam, etc. *Luc. xviii, v. 31.*

SYNOPSIS.

Exordio ab excusatione de insolita concionandi methodo sumpto, præmittitur historia Israelitici populi a servitute Ægyptiaca liberati, quæ deinde mystico sensu nobis accommodatur per Pharaonem diabolum, per Moysen Christum, per Ægyptum mundum, per servituten peccatum, per mare rubrum baptismum præfigurari. Magnificentiæ cælestis Jerusalem sacræ Scripturæ testimoniis probatur. Botrus ex terra promissa allatus figura Christi crucifixi: Quam difficile iter sit ad terram illam promissionis cælestem D. Antonii exemplo declaratur; et tamen per solam hanc tribulationum viam eo perveniri Christi et sanctorum exemplo docemur. Quomodo Christum de tribulatione concionantem omnes avertentur et excludant: imo alios hac peregrine volentes retardent et evocent, quo maxime facere student ambitiosius, luculenta oratione demonstratur.

Alterâ pars in tractatione bacchanaliorum occupatur, ubi de illorum festorum origine, incremento et decremento agitur, deque eorum apud Christianos restauratione et solemni celebritate. Deinde Bacchus et Bacchi assectæ pisci asi-ni marino apte comparantur: eorum mores, vivendi ratio, symposia ex divo Basilio, colloquia mensalia, jucunda et graphica narratione depinguntur. Tandem contra ebri-

etatem, præsertim civitatis Lotaniensis, seria et severa invectio subjungitur, quæ sacrarum litterarum testimoniis, et quibus horrendis duorum ebriosorum damnatorum historiis stabilitur.

Duo sunt, auditores optimi, quæ me hodie potissimum impulerunt, ut novo quodam et mihi certe inusitato uterer genere dicendi, atque historiam evangelicam, quæ nobis hodierna die ab Ecclesia Catholica proposita est, non ut historiam, sicut vere est; sed ut parabolam explicarem. Unum, quod viderem Evangelium hodiernum, si solius historie verba consideranda sunt, planius per se atque illustrius esse, quam ut nostræ orationis lumen desideret: Alterum, quod intelligerem, idem evangelium, si secundum spiritalem quamdam abstrusamque intelligentiam explicetur, nobis omnibus ad eam viam, quæ ducit ad cælum, inveniendam, atque ingrediendam maximam lucem esse allaturum. Porro Evangelii principium tale est: *Assumpsit Jesus duodecim discipulos secreto, et ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis.* Verum antequam ad hæc verba Evangelii veniamus, pulcherrima quædam figura veteris instrumenti præmittenda est, quæ nobis viam ad Evangelium sternet, atque aditum ad eam expositionem, quam molimur, aperiet.

Cum igitur Israeliticus ille populus quon-